

JIŘÍ HRBEK:

■ O Marii Terezii a čapce bláznů

Snad každý text, který se zabývá vztahem Marie Terezie a českých zemí, neopomene zmínit bonmot, který budoucí královna údajně prohlásila v souvislosti s českou korunovací v květnu 1743 a v němž označila svatováclavskou korunu, tento nejcennější klenot království, za čapku bláznů (*Narren-Häubel*). Nelichotivé pojmenování však Marie Terezie nevyslovila a už vůbec ne veřejně. Nacházíme jej v soukromém dopise, který sepsala krátce po příjezdu do Prahy a adresovala jej českému nejvyššímu kancléři Filipu Josefovi Kinskému: „Koruna už také dorazila, mám ji na hlavě, je těžší než ta v Prešpurku (Bratislavě) a vypadá jako čapka bláznů.“

Dopis, který našel v útrobách pražského staroměstského paláce Kinských knihovník tohoto starého českého rodu Josef Erwin Folkmann,¹ pokračoval dále ve značně ironickém duchu a panovnice se v něm zabývá mj. potrestáním židů, zamýšlí se nad kvalitou rádců nebo s nedůvěrou očekává 50 000 zlatých půjčky od knížete Ditrichštejna. Ostatně také v dalších dopisech z doby těsně před korunovaci nejeví panovnice příliš úcty ani k holdování českých stavů ani k následné korunovaci. Obojí bere jako nutnou povinnost a obojí chce mít co nejrychleji za sebou; o sněmu napsala explicitně, že nechápe, proč tak dlouho trvá: „Vždyť v Prešpurku bylo ještě méně času a sněm v Praze nemá takovou důležitost jako ten v Uhrách, kde bylo vše za tři dny hotovo.“² Kinský nakonec přiměl svou královnu, aby vzhledem k nutným přípravám i prodlužování sněmu odložila datum korunovace o týden. Ke zděšení českých stavů potom před českou korunovaci přikázala dávat ve svatovítské katedrále dvouhodinové Te Deum laudamus na oslavu vítězství habsburských zbraní nad Bavorsy v bitvě u Simbachu.³

Větu o čapce bláznů je třeba uvést do kontextu, v němž jistě hrál roli fakt, že čeští stavové ve své většině nedávno holdovali protivníkovi Marie Terezie, bavorskému kurfiřtovi Karlu Albrechtovi, jenž s pomocí Francouzů obsadil vojensky Prahu. Odtáhl teprve na začátku roku 1743 a česká šlechta, duchovní, městské elity i univerzitní hodnostáři museli rychle převléknout kabát. Marie Terezie však nebyla navzdory svému mládí naivní a dobře věděla, kdo si zadal s nepřítelem. Váhu i podobu svatováclavské koruny nová panovnice přitom znala velmi dobře. Ostatně už jako šestiletá se účastnila korunovací svého otce a matky, po nichž byl klenot převezen do Vídně. Vizualní paralela šperku se čtyřmi dominantními liliemi a čtyřrohého klobouku dvorských šašků však byla také vítaným prostředkem, jak popíchnout kancléře Kinského, který byl znám jako pravý zemský patriot barokního ražení. Nebylo to poprvé ani naposledy, kdy si z něj Marie Terezie udělala legraci. O 17 let starší šlechtic to své mladé královně s oblibou vracel, což se naplno projevilo o několik let později, kdy je čekal souboj o správní reformy a rušení české dvorské kanceláře.

1 Josef Erwin FOLKMANN, Die gefürstete Linie des uralten und edlen Geschlechtes Kinsky, Prag 1861, s. 63.

2 Citováno podle Alfred VON ARNETH, Maria Theresia's erste Regierungsjahre II (1742-1744), Wien 1864, s. 246.

3 Victor-Lucien TAPIÉ, Marie Terezie a Evropa, Praha 1997, s. 88.